

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว อันสืบเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การสื่อสาร การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทั้งทางบวกและทางลบ มีตัวอย่างที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมจึงทำให้ความสมดุลระหว่างจิตใจกับด้านวัตถุไม่สอดคล้องกัน แต่ความเจริญทางด้านจิตใจกลับไม่มี จึงทำให้เกิดค่านิยม กุณระเบียนวินัย ความดีงาม คุณธรรมและจริยธรรมของบุคคลมีการเปลี่ยนแปลงเบี่ยงเบนออกจากบรรทัดฐานทางศีลธรรมจรรยาของศาสนา จึงก่อให้เกิดปัญหาในสังคมตามมา เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาอาชญากรรมปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจ การแข่งขันกันแย่งกันเพื่อความอยู่รอดและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปลอดภัย ความเห็นแก่ตัวการเอารัดเอาเปรียบของคนในสังคมเพิ่มขึ้น จนทุกคนมองข้าม สภาวะจิตใจที่กำลังจะเสื่อมถอย สิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมและก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาอีกมากมายปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้น โดยมีสาเหตุมาจากการขาดจริยธรรม ที่จะใช้ควบคุมพฤติกรรมให้ปฏิบัติอย่างถูกต้อง (วรศักดิ์ ชันทอง, 2544, หน้า 1)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 บัญญัติว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” กอปรกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (2545 - 2549) ได้กำหนดวิสัยทัศน์พัฒนาประเทศได้ระบุว่าสังคมที่เข้มแข็ง และมีคุณภาพด้านสังคมคุณภาพว่า “ต้องยึดหลักความสมดุลความพอดีสามารถสร้างคนทุกคนให้เป็นคนดี คนเก่ง พร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย มีความรับผิดชอบมีจิตได้สำนึกสาธารณะพึ่งตนเองได้” จากการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาพบว่านักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีพฤติกรรมที่ไม่อยู่ในระเบียบวินัยของโรงเรียน ซึ่งสร้างความลำบากใจให้แก่ ครู ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง การไม่ตั้งใจเรียน การหนีเรียน การแต่งกายผิดระเบียบ การรวมตัวเป็นแก๊ง การแสดงท่าทีที่ไม่เหมาะสม ตามสถานที่ต่าง ๆ การยกพวกเข้าชกต่อยกัน โดยเฉพาะนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิตอาจทำให้เกิดอารมณ์รุนแรงและมีปัญหาในการปรับตัว เนื่องจากการพัฒนาทางร่างกาย

การปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน ทั้งเพื่อนเพศเดียวกัน และเพื่อนต่างเพศ ความล้มเหลวทางการเรียนการขาดความรัก ความเข้าใจจากทางบ้าน (ทิววรรณ แสงพันธ์, 2542, หน้า 6)

การปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดขึ้นในจิตใจของเยาวชนด้านการมีวินัยในตนเองเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับประชาชนในทุกสังคม ไม่ว่าจะเป็นสังคมในระดับประเทศ ที่เจริญแล้วหรือในการพัฒนาของประเทศที่กำลังพัฒนาที่ตาม เพราะวินัยทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศไปสู่ความเป็นประชาธิปไตย ดังนั้น จึงควรเสริมสร้างการมีวินัยในตนเองให้มากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการเพิ่มพูนคุณภาพของประชากรอีกด้านหนึ่ง และจะสามารถลด ปัญหาสังคม ได้อีกด้วย การที่จะปลูกฝังให้บุคคลมีวินัยทางสังคมได้นั้นจะต้องปลูกฝังให้มีวินัยในตนเอง เสียก่อนเพราะวินัยในตนเองเป็นพื้นฐานของการควบคุมตนเองให้มีวินัยทางสังคม ดังนั้น จึงกล่าว ได้ว่าการพัฒนาให้บุคคลเป็นผู้ที่มีระเบียบวินัยเป็นจุดหนึ่งของการพัฒนาประเทศ วินัยจึงถือได้ว่ามีความสำคัญและเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องสร้างให้เกิดขึ้นกับเยาวชน เพื่อดำรงชีวิตที่เป็นสุขตลอดไป

การมีระเบียบวินัยในตนเองเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่ต้องปลูกฝัง เพื่อควบคุมตนเองได้โดยไม่ต้องอาศัยกฎเกณฑ์จากภายนอกบังคับ ประคินันท์ อุปรมัย (2519, หน้า 288) กล่าวว่า วินัยในตนเอง เป็นสิ่งที่มีประโยชน์อย่างยิ่งที่จะทำให้ความเป็นอยู่ในสังคมเป็นไปอย่างมีระเบียบเรียบร้อยเมื่อ บุคคลอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ย่อมมีความคิดเห็นและพฤติกรรมต่าง ๆ กัน ถ้าปล่อยให้บุคคลแสดง พฤติกรรมทุกอย่างได้ตามความพอใจ สังคมก็เกิดความสับสนวุ่นวาย เนื่องจากแต่ละคนก็จะทำใน สิ่งที่ตนพอใจเท่านั้น การมีกฎเกณฑ์หรือระเบียบจำกัดความประพฤติกรรมของบุคคล จะช่วยให้ บุคคลหรือสังคมดังกล่าวอยู่ร่วมกัน ได้อย่างเรียบร้อยมากขึ้น

ปัญหาคุณภาพการศึกษาของนักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี
ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ ปี พ.ศ. 2546
ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า มีผลการประเมินในทุกวิชา น้อยกว่าร้อยละ 50 วิชาภาษาไทย ได้ร้อยละ 45.50 วิชาคณิตศาสตร์ ร้อยละ 42.87 วิชาวิทยาศาสตร์ ร้อยละ 36.44 ระดับชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลการประเมินในทุกวิชา น้อยกว่าร้อยละ 50 วิชาภาษาไทย ได้ร้อยละ 38.97 วิชาคณิตศาสตร์ ร้อยละ 31.72 วิชาวิทยาศาสตร์ ร้อยละ 38.80 และวิชาภาษาอังกฤษ ได้ร้อยละ 37.70 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีผลการประเมินในทุกวิชา วิชาภาษาไทย ได้ร้อยละ 52.11 วิชาคณิตศาสตร์ ร้อยละ 30.46 วิชาวิทยาศาสตร์ ร้อยละ 38.80 วิชาภาษาอังกฤษ ได้ร้อยละ 38.70 และวิชาสังคมศึกษาได้ร้อยละ 45.18 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี, 2546, หน้า 132-133)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี มี 1 เขต ประกอบด้วย 7 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอบ้านสร้าง อำเภอศรีมโหสถ อำเภอศรีมหาโพธิ์ อำเภอประจันตคาม อำเภอกบินทร์บุรี

อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนเป็นจังหวัดที่มีเศรษฐกิจทางด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม โดยเฉพาะ อำเภอกบินทร์บุรีเป็นเขตอุตสาหกรรมได้รับการส่งเสริมจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ทำให้คนอพยพย้ายถิ่นฐานมาทำมาหากินเป็นจำนวนมาก และหลากหลายอาชีพ มีสังคม เกิดขึ้นใหม่ มีสถานแหล่งบันเทิงเกิดขึ้นอย่างมากมาย ส่งผลกระทบต่อเยาวชนไม่ว่าทางการเรียน ความประพฤติของเยาวชนและมีแนวโน้มที่จะทำให้เยาวชนมีการกระทำผิดวินัย ผิดจริยธรรมกัน มากขึ้น

สรุปได้ว่า พฤติกรรมที่บ่งบอกถึงความถดถอยทางคุณธรรม และจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบ ค่านิยม ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความอดทน จะมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ระหว่างการมีวินัยในตนเองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เห็นว่าควรมีการวิจัยศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างการมีวินัยในตนเองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยมุ่งหวังเพื่อนำไปสู่การหาข้อสรุป เพื่อแก้ปัญหา การมีวินัยในตนเองของนักเรียน ซึ่งจะเป็ผลดีอย่างยิ่งในการพัฒนาระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ความมุ่งหมายในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีวินัยในตนเองของนักเรียน กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี โดยจำแนกตาม ช่วงชั้น และอาชีพผู้ปกครอง
2. เพื่อศึกษาการมีวินัยในตนเองของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี
3. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี
4. เพื่อเปรียบเทียบการมีวินัยในตนเองของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี จำแนกตามระดับชั้น
5. เพื่อเปรียบเทียบการมีวินัยในตนเองของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี จำแนกตามอาชีพผู้ปกครอง

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้รู้ถึง การมีวินัยในตนเองของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี
2. ทำให้รู้ถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี
3. ผลจากการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร ครูฝ่ายปกครอง ครูแนะแนว และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี

คำถามในการวิจัย

1. การมีวินัยในตนเองของนักเรียน ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี จำแนกตามชั้นเรียนและอาชีพ ผู้ปกครอง อยู่ในระดับใด
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี จำแนกตามชั้นเรียนและอาชีพ ผู้ปกครอง อยู่ในระดับใด
3. การมีวินัยในตนเองของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี ที่มีชั้นเรียน และอาชีพผู้ปกครองที่แตกต่างกัน แตกต่างกันหรือไม่
4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี จำแนกตามชั้นเรียนและอาชีพ ผู้ปกครอง ที่แตกต่างกัน แตกต่างกันหรือไม่
5. การมีวินัยในตนเองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี มีความสัมพันธ์กันในทางบวกหรือไม่

สมมติฐานในการวิจัย

1. ความมีวินัยในตนเองของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี ที่มี ชั้น และอาชีพผู้ปกครอง

ต่างกัน แตกต่างกัน

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี ที่มีชั้น และอาชีพผู้ปกครองต่างกัน แตกต่างกัน

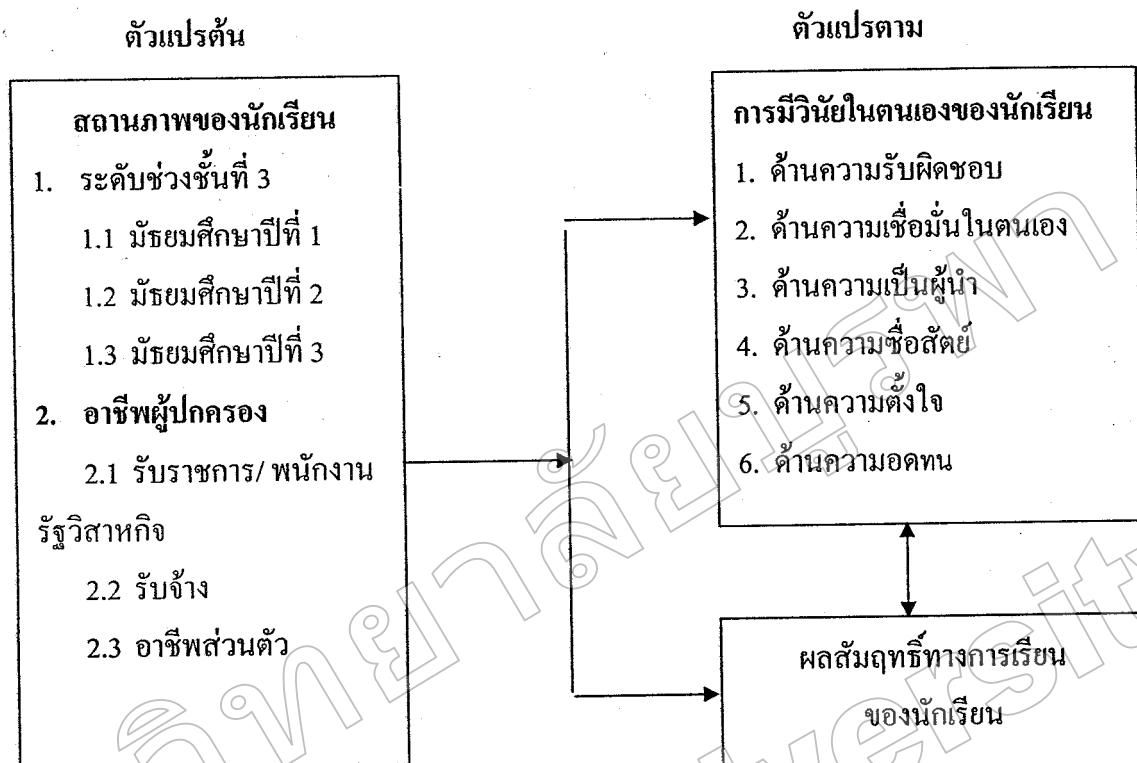
3. การมีวินัยในตนเองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี มีความสัมพันธ์กันในทางบวก

กรอบความคิดในการวิจัย

กรอบความคิดในการวิจัย ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดและทฤษฎีพัฒนาการทาง จริยธรรมของ โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1967 อ้างถึงใน ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจจนิก, 2520, หน้า 45) และได้ผนวกแนวคิดของดวงใจ เนตรโรจน์ (2527, หน้า 12) กาญจนา มีพลัง (2532, หน้า 9) และกัลยา สุวรรณรอด (2537) ผู้ที่มีวินัยในตนเองมีคุณลักษณะ และพฤติกรรม 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความรับผิดชอบ
2. ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง
3. ด้านความซื่อสัตย์
4. ด้านความเป็นผู้นำ
5. ด้านความตั้งใจ
6. ด้านความอดทน

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2538, หน้า 71) กล่าวว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นการทดสอบที่วัดความรู้ของนักเรียนที่ได้เรียนไปแล้วที่มักจะเป็นข้อคำถามให้นักเรียนตอบด้วยกระดาษและดินสอให้กับนักเรียนได้ปฏิบัติจริง ผนวกกับแนวคิดของ ภัทธา นิคมานนท์ (2538, หน้า 34) และ บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ (2537, หน้า 85) สรุปได้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหมายถึง สมรรถภาพทางสมองที่เกิดจากการเรียนรู้มาแล้ว มีความรู้ความสามารถเพียงใด โดยการวัดจากแบบทดสอบในด้านพุทธิพิสัยที่ใช้วัดสมรรถภาพต่าง ๆ ของการเรียนรู้ ดังนั้นการวิจัยในครั้งนี้จึงต้องการทราบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาช่วงชั้นที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรีเพื่อประสานแนวคิดจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบความคิดในการวิจัยครั้งนี้ ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบความคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตของเนื้อหาการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีวินัยในตนเองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี การมีวินัยในตนเองมี 6 ด้านดังนี้ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ด้านความเป็นผู้นำ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความตั้งใจ ด้านความอดทน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ได้แก่ ผลการเรียนรู้คิดเป็นเกรดเฉลี่ยสะสมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2548 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ระดับช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 16,681 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ระดับช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ปราชินบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 378 คน

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ตัวแปรต้นประกอบด้วย

3.1.1 ช่วงชั้นที่ 3 แยกเป็นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

3.1.2 อาชีพผู้ปกครองแยกเป็น 3 อาชีพ คือ อาชีพ รับราชการ/ พนักงานรัฐวิสาหกิจ อาชีพรับจ้าง และอาชีพส่วนตัว

3.2 ตัวแปรตามแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

3.2.1 การมีวินัยในตนเอง

3.2.1.1 ด้านความรับผิดชอบ

3.2.1.2 ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง

3.2.1.3 ด้านความเป็นผู้นำ

3.2.1.4 ด้านความซื่อสัตย์

3.2.1.5 ด้านความตั้งใจ

3.2.1.9 ด้านความอดทน

3.2.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การมีวินัยในตนเอง หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่สามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามที่มุ่งหวังไว้ แต่ทั้งนี้จะต้องไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นผลให้เกิดความยุ่งยากแก่ตนในอนาคตและจะต้องเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเจริญแก่ตนและผู้อื่นโดยไม่ขัดต่อระเบียบของสังคมและไม่ขัดกับสิทธิของผู้อื่น ผู้ที่มีวินัยในตนเองมีคุณลักษณะและพฤติกรรมดังต่อไปนี้ คือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ด้านความเป็นผู้นำ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความตั้งใจ ด้านความอดทน

1.1 ความรับผิดชอบ หมายถึง หมายถึง การแสดงออกของบุคคลในลักษณะของการมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่มีความละเอียดรอบครอบตรงต่อเวลาไม่ละเลยทอดทิ้งหรือหลีกเลี่ยงการงานนั้นมีความพากเพียรพยายามปรารภรณาทที่จะทำ

หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ดีที่สุด ติดตามผลงานที่ทำไว้แล้วเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เป็นผลสำเร็จ นักเรียนตั้งใจและใส่ใจในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

1.2 ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง การแสดงออกของบุคคลในลักษณะของการตัดสินใจในสิ่งที่ตนเองเห็นว่าถูก กล้าแสดงออกในการคิด การพูด การกระทำ การออกความคิดเห็นในการทำงานใด ๆ ด้วยความมั่นใจ อดทนอดกลั้น ไม่มีความลังเล หรือหวั่นวิตกในความสามารถของตน

1.3 ความเป็นผู้นำ หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่แสดงออกถึงความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจบุคคลอื่น ให้ความร่วมมือร่วมใจปฏิบัติงาน จนบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ มีความเสียสละ ไม่ลำเอียง ไม่มุ่งทำลายผู้อื่น

1.4 ความซื่อสัตย์ หมายถึง การแสดงออกในลักษณะของการปฏิบัติ คนที่ตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ทั้งกาย วาจา ใจ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ตามสถานการณ์ ที่เกิดขึ้น ทั้งต่อหน้าและลับหลัง มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการทำความผิด

1.5 ความตั้งใจ หมายถึง ความมุ่งมั่นที่ผลักดันให้บุคคลเพียรพยายามประกอบกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งด้วยความสนใจ เต็มใจอย่างสม่ำเสมอ มีการวางแผนล่วงหน้าก่อนลงมือ เพื่อให้การงานนั้นบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

1.6 ความอดทน หมายถึง ความสามารถของร่างกาย ความคิด และจิตใจ ที่ทนต่อการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จได้ โดยไม่คำนึงถึงอุปสรรคใด ๆ หมั่นออกกำลังกายให้ร่างกายแข็งแรงมีจิตใจที่เข้มแข็งบังคับตนเองเมื่อเกิดความเหนื่อยอ่อนและเบื่อกว่า

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลการเรียนรู้เกรดเฉลี่ยสะสมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2548

3. อาชีพผู้ประกอบการ หมายถึง งานที่ปกครองทำเป็นประจำเพื่อเป็นรายได้ของครอบครัว โดยยึดอาชีพของหัวหน้าครอบครัวเป็นหลัก โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

3.1 อาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ หมายถึง การทำงานเป็นข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานของรัฐ พนักงานของรัฐวิสาหกิจ

3.2 อาชีพรับจ้าง หมายถึง การทำงานเป็นลูกจ้างตามโรงงาน ลูกจ้างทำไร่ ทำนา ทำสวน เป็นต้น

3.3 อาชีพส่วนตัว หมายถึง การเป็นเจ้าของกิจการ การประกอบอาชีพส่วนตัว ทั้งในด้านบริการ ค้าขาย เกษตรกรรม เป็นต้น

4. นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่ศึกษาในช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2548

5. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี หมายถึง โรงเรียนที่เปิดเรียนช่วงชั้นที่ 3 คือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี